



**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De præscriptionibus. Titulus XXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

24 nem opponit, speciem ꝛ illius, & nomen excommunicatoris, (quando opponitur de excommunicatione hominis) & in excommunicatione canonis, ipsum canonem, nomine proprio, vel competentibus indicijs & equipollentibus nomini proprio, aut sufficientem causam, ita quod tollatur incertitudo, *Franc. in c. 1. §. si quis igitur sub nu. 4. & ibi Can. hoc tit. in 6.* exprimitur quam à die oppositionis & per iudicem admissionis, *Put. decis. 150. nu. 1. lib. 1. Franc. in c. 1. §. si quis igitur numer. 6. post Hofl. Ioannes Andreas & alios hoc tit. in 6.* die in quo proponitur minime computato, intra octo dierum spacium probare valet apertissimis documentis; alioquin iudex in causa procedit, & reum in expensis condemnat, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit: si postmodum, instantia durante, de eadem excommunicatione, vel alia iterum excipiatur, & probeatur; actor in sequentibus ꝛ repellitur, ijs, quæ præcesserunt, in suo robore duraturis; ultra duas vices non opponitur, præterquam si noua excommunicatio emerferit; vel evidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua: post rem iudicatam opposita executionem impedit sed sententia robur obtinet: *d. c. pia.* Non admittitur probatio super ea extra Curiam, nec decernitur remissio, *Bonif. in d. Clem. 1. nu. 7. in fine hoc tit. & potest ab actore peti absolutio ad cautelam, c. apostolica hoc tit. c. venerabilis §. pen. & fin. de sent. excomm. in 6.* Non habet locum *d. c. pia.* eiusque dilatio, ubi negatur iurisdictio, ut si dicatur rescriptum impetratum per excommunicatum, *cap. 1. de rescript. in 6.* aut excommunicatio opponitur iudici: *c. ad probandum de re ind. quia* istis casibus non principaliter de actoris persona quæritur, sed de iudicis iurisdictione: *gl. in d. c. pia in verbo opposuit & ibi Franc. nu. 3.* nec etiam habet locum quando

excipitur de excommunicatione testis: *c. decernimus de sent. excom. in 6. §. veniens el. 2. in fine de testib.* sed istis casibus assignabitur dilatio congrua ponderatis circumstantijs, *gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & ibi Can. licet Bonif. in d. Clem. 1. num. 8. & 21. & seqq. hoc tit. videatur sentire contrarium.* Quando excommunicationis ꝛ exceptio in vim peremptoriae 26 proponitur anomala non est, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. in fine hoc tit.* neque tunc obseruanda est forma *d. c. pia*, *gl. in d. c. pia in verbo differat & ibi Franc. nu. 3. & Can.* ut si opponatur ad perimendam electionem propter excommunicationem eligentium, vel electi, & dabitur competens dilatio ad probandū, *gloss. in d. Clem. 1. in verbo dilatorie gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & utrobique Can.* quia hic perit ius opponentis, exceptione non probata, & e contra: ac exceptio operatur suum effectum, etiam obtenta absolutione ad cautelam, ratione principij vitiat, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. & ibi Can.* Non potest ꝛ 27 exceptio opponi ab eo, qui potest eadem exceptione repelli, ut si plura possidens beneficia, de eadem pluralitate aduersus alium excipiat, *c. cum ecclesiastica hoc tit.* vel si per iurium, aut excommunicationem is obijciat, qui peierauit vel ecclesiastica sententia innodatus est, *c. dilecti filij hoc tit.* nisi pro defensione ecclesie suæ tales exceptiones opposuerit, *d. c. dilecti filij Felin. in d. c. cum ecclesiastica.* quia criminofus excipiens pro ecclesia, etiã nõ prouocatus, dicitur reus necessarius.

De præscriptionibus.

Titulus XXVI.

S V M M A R I A.

I Præscriptio canonica requirit cursum quadraginta annorum, possessionem continuam, bonã fidẽ & iustum titulum duobus casibus.

683

2. Præ-

- 2 *Præscriptio quadraginta annorum currit contra omnes ecclesias.*
- 3 *Siue ecclesia præscribat contra ecclesiam siue priuatus præscribat contra ecclesiam.*
- 4 *In casibus in quibus ius civile statuit minus tempus ad præscribendum.*
- 5 *In casibus in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum puta in acquirenda seruitute discontinua in qua requiritur tempus cuius initij non extat memoria, non præscribitur contra ecclesiam minori tempore.*
- 6 *Quando contra priuatum requiritur tempus duplicatum ut in seruitute habente causam discontinuam amittenda qua duplicato tempore amittitur non debet contra ecclesiam tempus quadraginta annorum duplicari.*
- 7 *Contra ecclesiam non præscribitur minori tempore quadraginta annorum.*
- 8 *Fallit in usucapione nobilium ecclesia.*
- 9 *Fallit 2. in omnibus præscriptionibus annalibus, semestribus vel temporalibus quibus circumscribuntur actiones prætorie, pœnales, de dolo, quanto minoru redbitoria & similes.*
- 10 *Ecclesia in præscribendo res laicorum utitur eodem iure quo laici inter se.*
- 11 *Clericus in patrimoniis libus censetur ut laicus.*
- 12 *Cursum quadraginta annorum omnem prorsus actionem excludit.*
- 13 *Possessio continua requiritur quando præscriptio inducitur ad quærendam rem seu ius in re.*
- 14 *Præscriptio omnium certum debet habere initium, quod multis declaratur exemplis.*
- 15 *Præscriptio dormit in certis casibus.*
- 16 *Possessio defuncti non transit in heredem, tamen quoad effectum usucapionis complenda transit effectus possessionis in heredem, etiamsi non apprehendatur de nouo.*
- 17 *Præscriptionis interruptio, alia est ciuili, alia naturalis.*
- 18 *Ciuilis interruptio quibus modis fiat.*
- 19 *Exceptio spoliationis } præscriptionem ce-
Causa alienationis interue- } ptam non inter-
niens } rumpunt.*
- 20 *Naturalis interruptio quibus modis fiat.*
- 21 *Interruptio ciuili & naturali diuerso iure censentur.*
- 22 *Bona fides requiritur omni tempore in omni præscriptione.*
- 23 *Actus quilibet quia aptus est inducere malam fidem interruptit præscriptionem quando agitur de re adepta præscribenda.*
- 24 *In præscriptione iuris quærendi non consideratur mala fides.*
- 25 *Iustus titulus requiritur quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur.*
- 26 *Præscriptio uetita est iure communi ratione personæ aut rei.*
- 27 *In Præscriptione centenaria qua currit contra Ecclesiam Romanam, requiruntur omnia requisita in canonica præscriptione.*
- 28 *Probat per testes & instrumenta.*
- 29 *In Præscriptione tanti temporis cuius initij non extat memoria non requiritur quod possessio iustificetur ex titulo.*
- 30 *Probat per testes qui debent esse sexaginta annorum aut quinquaginta quatuor, vel saltem tanta ætatis ultra quadraginta annos quod fuerunt doli capaces tunc cum ceperunt videre possidere.*
- 31 *Non probatur per scripturas.*
- 32 *Republicatio est temporalis sicut & actio & eodem cursu temporis tollitur.*
- Exceptio perpetua est qua non potest deduci in iudicio agendo.*
- Ecclesia restituitur aduersus quadragenariam præscriptionem.*
- Præscriptio non opponente parte, an in ferenda sententia sit attendenda.*

FREQUENTER ex præscriptione obijci-
tore exceptio, ideo merito post præcedē-
tem sequitur hic titulus. Omnis traditis in
Inst. Imper. lib. 2. hoc tit. in præscriptione ꝛ ca-
nonica, quando priuatus præscribit rem ec-
clesiæ, vel vna ecclesia contra aliam, requi-
rantur quatuor: curtus 40. annorum, c. de
quarta c. ad aures hoc tit. possessio continua
non interrupta, c. illud c. quia iudicante hoc tit.
bona fides, c. vigilanti c. si diligenti cap. fin. hoc
tit. & iustus titulus duobus casibus, quando
ius commune est contrarium præscribenti,
vel præsumptio est contrarium, alias re-
gulariter sufficit sola bona fides absque ti-
tulo, cap. i. hoc tit. in 6. de quibus ordine vi-
deamus, & circa curtum 40. annorum ser-
uanda sunt infra scriptæ regulæ. Præscriptio
ꝛ 40. annorum currit contra omnes eccle-
sias, c. ad aures hoc tit. & alia loca pia, l. omnia
privilegia C. de episcop. & clericis & ibi Bart. c. vo-
luntus 16. quæst. 4. 10. And. in c. 2. n. 2. de in integr.
restit. in 6. Pan. in d. c. de quarta n. 7. hoc tit. le-
gata pia, c. fin. 16. quæst. 4. Episcopi bona, cap.
possessiones 16. q. 4. c. de quarta & ibi Pan. n. 5. hoc
tit. bona capituli debita canonicis, Pan. in d.
c. de quarta num. 5. in fine, sola Romana eccle-
sia excepta, c. pen. in fine c. fin. 16. quæst. 3. c. cum
nobis hoc tit. in iuribus habentibus causam
continua, & rebus immobilibus, tam
incorporatis, quam delatis nondum in-
corporatis, Pan. in cap. cum nobis num. 9. &
XI. hoc tit. licet Franc. in c. 2. num. 5. & Gemin. i-
bidem §. fin. numer. 5. in vlt. quæst. hoc tit. in 6. re-
stringant d. c. 2. ad bona que ab ecclesia tenentur
delata & apprehenden. & in alijs bonis seruanda
sicut iura ciuilia notata in §. res fisci Inst. de v-
35. cap. & præscript. siue ꝛ eccle- sia præscribat
contra ecclesiam, c. placuit §. hoc de præscript.
56. quæst. 3. c. possessiones 16. quæst. 4. siue priua-
tus contra ecclesiam, c. fin. 6. q. 4. d. c. de quar-
ta & ibi Pan. num. 56. & Can. c. 2. hoc tit. in 6. &

tiam in fundo dotali ipsius ecclesiæ, Fel. in c.
ad aures in princ. hoc tit. non quidem in vita
ipsius Prælati, qui male alienauit rem ecclē-
siæ, sed incipit currere tempore sui successo-
ris, c. post quingentos & ibi Archid. numer. 2. & c.
si sacerdotes 16. quæst. 3. d. qui fundum §. situtor &
ibi Bart. ff. pro empt. glo. fin. in d. c. 1. de rest. in in-
tegr. in 6. & ibi Franc. Bald. in l. 1. num. 1. in fin. C.
de bonis masern. In casibus in ꝛ quibus ius ci-
uile statuit minus tempus ad præscribendū,
vt in præscriptione longi, & longissimi tem-
poris, Auth. quas actiones & ibi Iaf. in 1. notab.
& num. 2. limitat. 2. mod. & DD. communiter C.
de sacros. eccles. d. c. de quarta c. illud hoc tit. In
casibus ꝛ in quibus contra priuatum requi-
ritur maius tempus quadraginta annorum,
puta in acquirenda per præscriptionem ser-
uitute discontinua, in qua requiritur tem-
pus, cuius initij non extat memoria, l. serui-
tutes la. 3. ff. de seruitut. non præscribitur con-
tra ecclesiam minori tempore, ne sit dete-
rioris conditionis, quam priuatus, quia non
debet privilegium præscriptionis quadra-
genariæ introduci in fauorem ecclesiæ in
eius odium retorqueri: c. quod ob fauorem de
reg. iur. in 6. l. quod fauore C. de legib. vbi vero ꝛ
requiritur tempus duplicatū vt quando agi-
tur de seruitute habente causam disconti-
nuam amittenda, quæ duplicato tempore,
nempe viginti annis inter abentes, & præ-
sentes amittitur, l. si sic ff. quemadm. seruit. amit.
l. fin. C. de seruit. & aqua, non debet contra
ecclesiam tempus 40. annorum duplicari,
privilegium enim non debet excedere pro-
prios terminos, Pan. in d. c. de quarta n. 18. & i-
bidem Felin. nu. 37. Altera regula negatiua est,
contra ꝛ ecclesiam non præscribitur minori
tempore quadraginta annorum d. cap. de
quarta c. illud hoc tit. quæ fallit in ꝛ vsuca-
pione mobilium ecclesiæ, quæ vsucapiuntur
triennio, sicut res priuati, Auth. quas actiones
C. de

C. de sacros. eccles. Pan. in c. 1. de restit. in integ. nu. xi. & 13. vbi dicitur hanc opinionem communio- rem & veriore[m] Imol. num. 14. dummodo non sint res mobiles directe ad diuinum cultum Deo dicatæ, quæ non sunt in dominio ecclesie, §. nullus instit. de rer. diuis. §. sed aliquanto & ibi Faber numer. 2. & Can. Instit. hoc tit. Fallit
 9 2. in omnibus ꝑ prescriptionibus annali- bus, semestribus, vel temporalibus, quibus circumscribuntur actiones prætorie pœna- les, l. in honorarijs ff. de act. & oblig. actio de do- lo, l. fin. C. de dolo, actio quanto minoris, l. si prædium & ibi gloss. i. C. de adil. edict. & c. & red- hibitoria, l. cum sex ff. de edil. edict. & similes, in quibus omnibus ita præscribitur contra ecclesiam, sicut contra priuatum, *Pan. in c. cum causa numer. 10. de empt. & vend. Ias. in d. auth. quas actiones numer. 4. & ibi glo. in verb. durantibus & ibidem Faber Fel. in d. c. de quarta*
 10 *in fine, Tertia regula est, ecclesia ꝑ in præ- scribendo res laicorum vitur eodem iure, quolaici inter se, dummodo cum bona fi- de, c. facultates 13. quest. 2. & ibi gloss. in verb. tri- ginta Pan. in c. sanctorum nu. 5. Bouck in cap. illud num. 2. & seqq. hoc tit. & Ioan. Andr. num. 4. &*
 11 *Can. Quarta est, clericus ꝑ in patrimoniali- bus censetur vt laicus, c. cum dilectus & ibi Pan. n. 5. de iurepat. gl. 1. in c. possessiones 16. quest.*
 12 4. Quinta est, cursus ꝑ 40. annorum om- nem prorsus actionem excludit, c. ad aures in fine hoc tit. & ibi Can. ac etiam remedium c. reintegranda 3. qu. 1. Card. Seraph. decis. 1360. l. ficut & l. omnes §. quidquid autem C. de præscrip. 30. vel 40. annor. c. ad aures hoc tit. hinc infertur si tutus præscriptione soluit ignoranter, po- test solutum repetere; quia soluit indebitū, cum cursus 40. annorum tollat directam, & vtilem actionem, Rot. diuers. decis. 242. num. 6. in fine part. 1. Pan. in c. ad aures num. 4. hoc tit. per illum text. c. inter memoratos ibi sit a-
 13 *terum dominium 16. quest. 3. gl. in fine Archid. in*

c. 1. in fine hoc tit. in 6. mag. in summa 16. quest. 3. vel saltem erat tutus exceptione perpetua, gloss. fin. in l. fin. §. fin. ff. rem rat. hab. & ibi Bart. & DD. communiter Fel. late in d. c. ad aures, fa- uorabili, quia præscriptio acquisita dicitur secundum ius, Felin. in rub. huius tituli num. 2. Pan. in cap. fin. num. 37. & ibi Can. hoc tit. Cresc. decis. 1. num. 8. & 9. eod. Rot. diuers. decis. 364. num. 3. part. 1. De possessione eiusque conti- nuatione tradunt DD. Instit. Imper. hoc tit. quorum dicta non transcribo: requiritur quando præscriptio ꝑ inducitur ad quæ- rendam rem, siue ius in re, si præscriptio in- ducitur ad extinguendum ius alterius, vel quærendam defensionem contra ius alteri competens, non est necesse quod præscribens possideat vel quasi, vt debitor præscribit 40. annis action: directæ hypothecariæ, etiam si non possideat ius ipsius creditoris, l. sequitur §. si viam ff. de vsucap. & c. Salic. in l. cum notissimi §. 1. n. 3. & 4. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & ibi DD. Angel. in l. sicut in rem num. 9. C. eod. & ibi Bart. n. 6. Oldrad. conf. 254. nu. 2. Franc. conf. 111. num. 20. Rot. diuers. decis. 242. n. 4. & dec. 264. n. 4. & seqq. & dec. 286. sub num. 3. part. 1. Omnis præscriptio ꝑ certum¹⁴ debet habere initium, & illud debet consi- derari, l. sicut C. de præscript. 30. vel 40. annor. vers. qua ergo antea Rot. diuers. 314. num. 5. part. 1. præscriptio bonorum, pignoris & hypothe- cæ, incipit à die adeptæ possessionis: l. sine pos- sessione de reg. iur. in 6. l. sicut in rem vers. eod. & iure & l. cum notissimi §. sed cum illud C. de præ- script. 30. vel 40. annor. actionum persona- lium, si puræ sint, ab ea die, qua sunt produ- ctæ: si sub aliqua conditione, aut die certa vel incerta ponantur, post conditionis exitum, aut præstitutæ diei certæ vel incertæ lapsum: d. l. cum notissimi §. illud autem plus Rot. diuers. decis. 286. part. 1. nisi talis conditio esset, cu- ius implementum in potestate creditoris foret,

foret, utpote quia potestativa, tunc enim si implementum per creditorem negligentem differatur, præscriptio sumit initium etiam conditione pendente, l. i. §. prætermittere vers. fin. ff. si quis omiff. caus. test. §. c. & ibi DD. Bald. in l. eam qui c. eod. Colonus non incipit præscribere contra dominum à tempore finitæ locationis, sed de negata restitutionis: l. male agitur & ibi post gloss. Angel. num. 5. & 6. C. de præscript. 30. vel 40. annor. Rot. divers. decis. 314. & 315. part. 1. Præscriptio iuris agnoscendi fideicommissum, & illud acceptandi currit à die purificati fideicommissi: Rot. divers. dec. 286. num. 3. & decis. 308. part. 1. l. fin. §. fin. autem auaritia C. comm. de legat. l. cum not. si ni §. illud autem plus & ibi gloss. in verb. contractibus C. de præscript. 20. vel 40. anno. Actiones orientes ex duobus pactis, quæ non competunt successiue, præscribuntur vnico spacio: vt actio personalis & hypothecaria, d. l. cum notissimis §. 1. Salic. in l. vsucapio num. 3. C. de pign. Rot. divers. decis. 242. nu. 1. part. 1. etiam si competant duabus personis ex duobus pactis; c. fin. de consuet. in 6. & ibi Can. Tiraquel. de retract. conuent. §. 2. gloss. 1. num. 65. & seqq. Rot. divers. dec. 264. numer. 2. part. 1. secus si competant successiue, vt querela falsi, & querela inofficiosa: l. contra maiores C. de inoffic. testam. obligationes annuæ & menstruæ, quæ oriuntur ex contractu puro, tolluntur vnica præscriptione, quæ incipit à tempore quo est cessatum, nec quælibet annua præstatio requirit suam præscriptionem: secus est in obligationibus annuis & mensuris ortis ex contractu conditionali, ac etiam in legatis annuis, in quibus requiruntur plures præscriptiones; d. l. cum notissimis §. in his & ibi Bart. & DD. l. vbi autem §. qui sortem & ibi post gloss. DD. de verb. oblig. l. as. in l. de pupillo §. fin. pluribus num. 3. & 4. ff. de nou. oper. nunc. & ibi Alex. Monhed. decis. 4. hoc tit. Myns. obser. 13. cent. 3. quia

Summa in Decretales.

cum ante euentum conditionis, & existentiam diei, non sit nata obligatio, & actio, non potest tolli; l. si in singulos ff. de ann. leg. Put. decis. 253. num. 5. & 6. lib. 1. ideoque si legato, post præcedentem dispositionem puram, certum tempus ætatis adijciatur, quo solutio fieri debeat, quia non suspenditur naturas actionis, sed executio differtur, idem iuris est in legatis, quod in stipulationibus: lex his C. quand. dies leg. eod. l. si cum præfinitione ff. eod. Bartol. in d. l. cum notissimis §. in his etiam in fine, quando donatio morte confirmatur, præscriptio incipit à die confirmationis non retro à die traditionis; Bald. in l. fin. num. 3. C. de vsucap. pro donat. Si Titius iurauit dare centum Antonio, Titius non præscribit contra Antonium ratione iuramenti, c. si diligenti in fin. hoc tit. & ibi Ioan. And. num. 5. sed bene eius hæres & præscriptio incipit à die obitus Titij; Capel Tholos. quest. 221. Card. Seraph. decis. 718. Bart. & Ang. in l. nam & postea §. si is qui pro temporali ff. de iureiur. Præscriptio 30. annorum per Dominum qui rem feudalem pro libera possederit contra vasallum incipit à die adeptæ possessionis per Dominum, quia præscribit ex sola proprietate amotionem vtilis dominij & consolidationem proprietatis, Bald. in c. 1. §. si quis per triginta num. 11. si de feud. fuer. cont. inter D. & agn. Myns. obs. 38. cent. 4. Præscriptio quoque vasalli qui per triginta annos rem Domini liberam pro feudo tenuit incipit currere à die semel præstiti seruitij, si postea triginta anni sequantur in feudis secularibus secus in re Ecclesiastica & Rerum publicarum bonis quia tunc 40. anni requiruntur, Ifern in d. §. si quis per triginta & ibi Aluar. Myns. obs. 39. cent. 4. Præscriptio ¶ aliquando dormit, aliquando ¹⁵ interrumpitur: dormit tempore hostilitatis humanæ, & diuinæ, quæ tanta est, quod non redditur ius in loco: c. ex transmissa & ibi Pan. num.

H h h

num.

num. 4. hoc tit. vbi alios octo casus cumulat. Schil-
matis; c. cum nobis hoc tit. vacationis ecclesiæ:
c. auditus c. de quarta hoc tit. Fel. in c. cum deputati
num. 7. de iud. quando Prælati sunt hæretici,
c. 1. & ibi gloss. fin. hoc tit. vel alias inutilis, vel
inhabilis ad agendum, cap. quia diuersitatem
de concess. præb. Pan. in d. c. ex transmissa num. 8. &
in pupillari ætate præscriptio triginta an-
norum dormit: cap. sicut & ibi gloss. in verb. ser-
uanda sunt C. de præscript. 30. vel 40. annor. Di-
citur autem dormire, quia tempora pupil-
laris ætatis hostilitatis, & schilmatis, & c.
subducuntur, & postea præscriptio se exci-
tat, & coniungitur tempus sequens præce-
denti, & sic perficitur præscriptio, gloss. in l.
sicut in verb. seruanda sunt Pan. in d. c. ex trans-
missa numer. 4. & ibi Can. Possessio ¶ defun-
cti non transit in hæredem, l. 1. §. scauola ff.
si quis rest. liber. esse iustus fuerit & c. l. cum hæredes
in princ. l. qui vniuersas §. colonum ff. de acq. poss. f.
tamen quoad effectum vsucapionis com-
plendæ transit effectus possessionis, etiam si
non apprehendatur possessio de nouo; l.
captum l. nunquam la 2. §. vacuum ff. de vsucap.
quia vacuum tempus quod ante aditam hæ-
reditatem vel post aditam hæreditatem an-
te apprehensam per hæredem possessionem
intercessit, prodest hæredi ad vsucapionem
complendam, non inchoandam, d. l. nunquam
§. vacuum & ibi post gl. DD. l. cum hæredes & ibi
gl. in verb. non pertinet & DD. ff. de acq. possess. In-
17 terruptio ¶ præscriptionis alia est civilis, a-
lia naturalis d. l. cum notissimi §. imo & illud in
verb. inuocari c. illud & ibi glo. in verb. interruptio
18 hoc tit. & ibi Can. Civilis ¶ fit per litis con-
testationem, & ita non interruptitur vsu-
capio, quia mere favorabilis est, stricto iure,
nisi in effectu; l. si post acceptum de rei vend. &
ibi post gloss. DD. sed præscriptio decem vel vi-
ginti annorum, quia mixta est, & currit fa-
uore possidentis, & odio negligentis, l. mota

litu C. de rei vend. & ibi gl. & DD. modo agens
in causa non succubuerit, eo omni succum-
bente non interruptitur præscriptio per li-
tis contestationem, Fel. in c. illud n. 17. vers. 14.
conclusio & ibi Can. de præscript. Couar. in reg. pos-
sessor. 2. part. §. 12. n. 4. vers. hanc item secundam
conclusionem & ibi limitat alijs 2. mod. Greg. xv.
decis. 467. in princ. & ibi annot. Secundo per
citationem, seu missionem solam executoris,
& ita interruptitur odiosa, & quæ cur-
rit solum ex negligentia non petentis, præ-
scriptio 30. & 40. annorum; l. sicut & ibi gloss.
add. & Bart. & DD. d. l. cum notissimi in princ.
C. de præscript. 30. vel 40. ann. quæ distinctio
procedit iure civili: de iure canonico, qui-
libet actus, qui inducit malam fidem, inter-
rumpit præscriptionem, c. veniens hoc tit. dice-
tur inferius in 3. requisito. Tertio per denun-
ciationem factam Domino per eius colo-
num, seu inquilinum de lite mota. l. 2. c. vbi
in rem actio & c. quoniam frequenter §. in alijs
vt lit. non contest. & c. gl. 1. in c. edoceri de rescript.
Quarto per pignorum dationem: Quinto
per vsurarum solutionem, vel aliam debiti
agnitionem, d. l. cum notissimi §. imo & illud,
Sexto per libelli oblationem factam princi-
pi: l. 1. & 2. c. quand. lib. princ. datus & c. Septi-
mo per synodalem proclamationem: c. san-
ctorum hoc tit. Octauo quando præscribens
non potest conueniri propter absentiam,
vel potentiam, aut infantiam, furoremue,
ac tutore caret, interrupti potest præscrip-
tio & vsucapio per denunciationem factam
præfidi, episcopo, vel defensori loci, vel per
solemnem protestationem factam publice,
vbi domicilium habet possessor, cum tabu-
lariorum, aut eum trium testium subscrip-
tione, l. vt perfectus C. de ann. except. Illud no-
tandum est, quod ¶ exceptio spoliationis, 19
quia qui excipit nihil petit, c. cum dilectus, &
ibi gl. in verbo in modum exceptionis vers. illud po-
test de.

est de ord. cogn. & ibi Can. aut causa alienationis interueniens, præscriptionem iam cceptā non interrumpit; l. si fundum ff. de fundo dotali, ut si fundum, quem ego bona fide possidebam, & longi temporis possessione poteram quærere, mulier, ut suum; dedit in dotem, eumque vir repetere neglexit, nam licet lex lulia etiam pertineat ad huiusmodi acquisitionem, non tamen interpellat eam possessionem, quæ per longum tempus sit, si antequam constitueretur dotalis fundus, iam esse cœperit, d. l. si fundum, Naturalis interruptio fit per inundationem, l. 3. §. labeo ff. de acquir. possess. §. alia sane & ibi gloss. fin. & DD. Inst. de rer. diuis. Per possessoris expulsionem, rei mobilis ereptionem, & qualitercunque possessor desierit possidere, l. naturaliter & ibi gloss. 2. ff. de vsucap. d. l. cum notissimi §. imo in princ. Item interrumpitur, & amittitur possessio ciuiliis, quando monachi timore militum, qui alio tendebant, derelinquunt ecclesiam vacantem, quæ à filiis patrimonialibus fuit occupata, l. non solum §. si Dominus ff. de vsucap. l. 1. §. cum qui vers. vi possidere & vers. seq. & l. 3. §. si quis autem ff. de vi & vi arm. quia vulgaris regula quod possessio solo animo retinetur, nec solo cursu temporis tollitur, intelligitur alio non ingrediente, vel occupante, Achil. decis. 4. hoc tit. l. si id quod §. fin. ff. de acq. possess. Salic. in l. licet n. 15. 16. & seqq. vbi pulchre distinguit C. de acquir. & retin. possess. Eisdem modis interrumpitur præscriptio hereditatum & iurium incorporalium, Bart. in l. 2. C. de seruic. & aqua in fine.

Diuerfo iure fit censentur istæ interruptiones; quia naturalis prodest omnibus contra quos eurrebat præscriptio, d. l. naturaliter ff. de vsucap. ciuiliis prodest ei tantum, qui actum interruptionis exercuit: l. 1. C. de præscript. longi temp. præterea molestia facti & interpellatio extra iudicialis interrumpit

præscriptionem, sed non impedit eam de nouo inchoari, ex quo molestia extraiudicialis durat durate facto, & cessat eo cessante ut denuo præscriptio initium capiat, cuius contrarium est in iudiciali, quæ durat donec lis finiat, Cassad. dec. 6. n. 7. & 8. super reg. Cancell. Card. Seraph. dec. 718. n. 5. & 6. arg. l. si is qui pro emptore §. si quis bona fide ff. hoc tit.

Bona fides fit requiritur omni tempore in omni præscriptione canonica, ciuili, consuetudinaria, c. si diligenti & ibi gloss. in verbo bona fides & c. fin. hoc tit. c. possessor. de regul. iur. in 6. & correctæ est l. si aliena ff. hoc tit. & §. diutina Inst. hoc tit. & similes. Statutaria, Card. Seraph. decis. 614. & 740. c. fin. hoc tit. & ibi Can. Couar. in c. possessor 2. part. relat. §. xj. num. 3. ac immemorabili, Card. Seraph. decis. 707. c. fin. ponderando verbo nulla & ibi Pan. num. 15. & seq. hoc tit. & Can. Mynsing. obs. 6. cent. 4. siue res spiritualis præscribatur siue temporalis, c. vigilanti & d. c. fin. hoc tit. tam in præscriptione actionis realis, Caputaq. decis. 360. & 362. part. 2. c. possessor mala fidei de reg. iur. in 6. Inst. hoc tit. in princ. l. longi temporu l. emptor C. de præscript. longi temp. 10. vel 20. annor. quam actionis personalis, Pan. in d. c. fin. num. 15. & seqq. hoc tit. post. relat. as num. 8. & seqq. aliorum opiniones Lanfr. decis. 148. cent. 2. Card. Seraph. d. deci. 614. siue verba statuti directæ sint in ipsum debitorem, siue creditorem, & statutum sit à Papa confirmatum, Card. Seraph. decis. 632. attestans de communiori Butr. in c. fin. numer. 8. hoc tit. & ibi Imol. numer. 24. & Can. Præsumitur in præscribente, gloss. pen. in c. sanctorum & in d. c. si diligenti in verb. bona fides gloss. 2. in c. fin. & vtrouique DD. hoc tit. l. pen. C. de euict. l. super long. & ibi gloss. in verbo probetur C. de præscript. longi temp. & c. etiamsi non alleget titulum, Franc. in c. 1. numer. 2. hoc tit. in 6. Rip. in c. cum Ecclesia sutrina numer. 95. & seqq. & numer. 100. de caus. possib. & propriet. Scientia rei alienæ,

alienæ, etiam absque mala fide, Bald. in l. nec creditores C. de pign. action. num. 4. Fel. in c. illud sub num. 1. vers. adde etiam Bald. hoc tit. Caput aq. decis. 360. part. 2. ac mala fides impedit, aut interruptit præscriptionem, c. possessor de reg. iur. in 6. siue superueniat mala fides in toto quia incipit habere conscientiam rei alienæ, siue cum aliqua dubitatione, cap. 1. 16. quæst. 3. licet Pan. in c. fin. num. 39. & 40. hoc tit. aliter sentiat. aut etiam superueniat mala fides quoad vnum, & non quoad alium; Pan. in c. illud num. 8. & seqq. hoc tit. & ibi Felin. num. 1. imo

23 quilibet ꝑ actus, qui aptus est inducere malam fidem interruptit præscriptionem, c. veniens hoc tit. in fine Bar. in d. l. naturaliter num. 8. Put. decis. 385. lib. 2. quando agitur de re ad-

24 epta præscribenda, in præscriptione iuris ꝑ quærendi, non consideratur mala fides, etiam de iure canonico, Anch. in c. sine possessione numer. 7 in fine de reg. iur. in 6. Mohed. decis. 2. hoc tit. Rot. diuers. decis. 180. num. 6. & 8. part. 2. Put. decis. 124. lib. 2. Mynsing. obs. 6. Cent. 4. vbi ponit al. as limit. Mala fides prædecessoris prælati non nocet successori, c. iura & ibi gloss. & Pan. num. 5. de iure par. gloss. in d. c. de quarta in verbo se posse tueri hoc tit. & in c. in primo 2. quæst. 1. & in c. si sacerdotes 26. quæst. 1. quia successor in dignitate non est eadem persona cum defuncto, & habet omne ius à superiore, qui eum promouet, Dyn. in d. c. possessor.

25 iustus ꝑ titulus, aut putatiuus, vel inualidus iusto errore cautatus, Rot. decis. 3. de præscript. in nou. c. de quarta & ibi gloss. pen. & Can. hoc tit. Caput aq. decis. 361. part. 2. Greg. xv. decis. 289. & ibi annot. Felin. in d. c. de quarta à numer. 24. vsque ad num. 36. requiritur, quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur, c. 1. hoc tit. in 6. propter præsumptionem malæ fidei, l. bona fides la. 2. ff. de reg. iur. c. qui contra eod. in 6. vt exemplis clarius demonstrabitur, priua-

tus præscribit rem ecclesiæ, intentio ecclesiæ non est fundata iure communi, ideoque præscribenti sufficit bona fides absque titulo, quia licet illa præscriptio sit contra ius Ecclesiæ, non tamen est contra ius commune. notabiliter autem textus, d. c. 1. hoc tit. in 6. dicit ius commune. Eadem ratione si Ecclesia præscribit contra locum pium privilegiatum non habet necesse probare titulum, quia illa non iure communi sed speciali fundat intentionem suam. Quod si vnus Episcopus in diocesi alterius possidet aliquas ecclesias, vel percipit quartam decimarum, non potest se tueri præscriptione nisi probet titulum, qui præbuit iustam causam possidendi, quia Episcopus contra quem præscribitur super subiectione ecclesiarum sua diocesis, & super perceptione quartæ decimarum fundat intentionem suam de iure communi, c. omnes basilicæ 16. quæst. 7. c. de quarta hoc tit. c. dudum de decim. Similiter si Episcopus allegat se præscripsisse ius exigendi angarias & indictiones à clericis, debet probare titulum, cum præsumptio iuris sit pro clericis, quia Episcopus nihil potest petere à clericis nisi ostendat sibi debitum per canones, c. cognouimus 10. quæst. 3. & ibi gloss. fin. pro ut la. d. is post gloss. in verbo titulum. prolequitur Franc. in d. l. 1. n. 8. & seqq. hoc tit. in 6. per tres casus principales cum aliquot limitat. & ibi Anch. num. 3. & 4. & Can. Ignorans se habere titulum, licet habeat, non præscribit, quando titulus est necessarius. Felin. in c. illud sub num. 1. vers. dixit etiam Bald. hoc tit. post Bald. & Salicet. ibid. allegatos l. 1. C. de acquir. possess. l. possessio quoque 8. fin. ff. de acquir. possess. Vltimo ꝑ requiritur, quod iure communi non sit vetita præscriptio ratione personæ, aut rei, Prohibetur ratione personæ, quia coloni precario possidentes, usufructuarius, creditor, & omnes, qui alieno nomine possident, nullo,

nullo tempore præscribunt, si ergo vsque ad
centum annos posses probare initium pos-
selsionis, quod nomine tuo possessum est,
non obstat tibi aliqua præscriptio, l. male agi-
tur C. de præscript. 30. vel 40. annor. c. clericis 16.
quast. 3. & ibi gloss. 1. c. si diligenti hoc tit. laici spi-
ritualia possidere aut præscribere non pos-
sunt, c. causam qua hoc tit. c. placuit in fine 16. qu.
3. præscriptio quælibet contra ordinarium
tacitam habet conditionem, dummodo in-
ferior, qui præscripsit sit diligens, secus si sit
neghgens, nam iurisdictio non potest præ-
scribi priuatiue contra episcopum, vt non
remaneat penes ipsum habitu Pan. in c. irre-
fragabilem. 1. & 2. de off. ord. Rot. decis. 259. part.
2. diuers. dictum est supra tit. de off. ord. Res im-
præscriptibiles censentur functiones publi-
cæ: l. comperit C. de præscript. 30. vel 40. annor.
visitatio, & procuratio debita à lubdito con-
tra superiorem: c. cum ex officij s. nos igitur hoc
tit. Clem. 1. de censib. pulchre Cap. Tholos. qu. 333.
& ibi addit. qua distinguit, quamuis alius Præ-
latus veramque possit præscribere: c. cum ex
officij hoc tit. s. nos igitur, obedientia contra
Prælatum; c. cum non liceat hoc tit. & ibi gloss. fin.
mag. plures casus cumulat in quibus prohibetur
præscriptio, Procuraciones debite legatis, &
nuncijs sedis Apostolicæ: c. accedentes hoc tit.
contra matrimonium; c. quod Deo 33. quest. 5.
Iusto ff. de vsucap. legitimitas à lputio, Bald. in
rub. huius tit. in fine, limites & fines parochia-
rum, & prouinciarum, c. quicumque 16. quast.
3. & ibi gloss. ius offerendi, l. nec creditores &
ibi Cyn. num. 2. C. de pign. act. l. Paulus s. fin. ff.
quib. mod. pign. vel hypoth. sol. l. pure s. fin. ff. de
dol. mal. & met. except. Gail. obs. 8. lib. 2. Prædi-
27 Etæ omnia requiruntur in præscriptione †
centenaria, quæ currit contra ecclesiam Ro-
manam, c. ad audientiam & ibi Fel. num. 22. &
seqq. ampliat & limitat hoc tit. auth. quas actiones
C. de sacros. eccles. & ibi DD. quo nomine cen-

setur ecclesia Lateranensis, & Dominus A-
postolicus, nõ autē ecclesia S. Petri, l. nemo &
ibi Archid. 16. q. 4. d. c. ad audientiam b. t. Gemin.
in c. 2. n. 7. eod. in 6. Bald. in d. auth. quas actiones
num. 16. tam in rebus mobilibus, Gemin. in d.
c. 2. s. fin. num. 5. hoc tit. in 6. & ibi Franc. in prin.
immobilibus, corporalibus, incorporalibus,
Pan. in c. cum dilecta num. 12. de conf. vtil. vel in-
util. incorporatis, quam delatis nondum in-
corporatis, d. c. 2. & ibi Ioan. And. & Can. Pan.
in c. cum nobis n. 9. & 10. hoc tit. Principaliter
ad eam pertinentibus, non secundario: d. c.
ad audientiam & ibi Pan. numer. 12. & seqq.
hinc contra ecclesiam & monasteria ex-
empta currit præscriptio communi tempore,
quatenus præiudicatur illi ecclesie, &
monasterio, sed non quatenus præiudica-
tur Papæ, & eius iurisdictioni, c. volumus 16.
quast. 4. & ibi gloss. in verb. ecclesia c. dilectus, &
ibi gloss. in verb. generetur de Capell. Monach. c.
cum dilecta vers. quia vero de confirm. vtil. vel in-
util. Excipe vnum casum, quando bona sunt
delata ad Romanam ecclesiam propter hæ-
resim, quæ post mortem hæreticorum, qui
dum viuerent, catholici putabantur, à ca-
tholicis eorum filijs, nepotibus, aut extra-
neis quibuscunque spacio quadraginta an-
norum bona fide possessa præscribuntur,
ita vt ulterius in illis non sint molestandi,
quanquam illi quorum bona fuerunt, tunc
& post completos quadraginta annos dete-
gantur hæretici fuisse: c. 2. s. si post mortem hoc
tit. in 6. Probatur † hæc centenaria præ-
scriptio per testes & per instrumenta, Pan. in
d. c. cum nobis num. 5. & 6. hoc tit. Bald. in d. auth.
quas actiones num. 17.

In præscriptione † tanti temporis, cu-
ius contrarij non extat memoria, non requi-
ritur quod possessio iustificetur ex titulo, si
ius commune, vel præsumptio sit contra
præscribentem; quia præsumitur titulus ex

Hhh 3. tanto

tanto tempore, c. 1. in fine hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 3. c. super quibusdam §. 1. & ibi gloss. in verb. non extat memoria & Can. de verb. signifi. Alex. cons. 6. vol. 1. Spec. de prob. §. 1. sub. n. 31. Mynsing. obser. 30. cent. 1. & excluditur omnis præsumptio malæ fidei. Oldr. cons. 244. sub num. xj. vers. præterea cum qui possidet l. 1. §. fin. vers. si tamen & l. seq. ff. de acq. plu. arcen. l. hoc iure §. ductus aqua ff. de acq. quottid. & ast. Greg. xv. decis. 30 467. num. 14. Probatum per 4 testes, qui debent esse sexaginta annorum, aut quinquaginta quatuor annorum, vel saltem tantæ ætatis ultra 40. annos, quod fuerint doli capaces, tunc cum caperunt videre, possidere, & sic probent possessionem 40. annorum de visu, subducto tempore litis motæ. Rot. Far. decis. 248. num. 4. part. 2. Card. Seraph. decis. 1450. num. 2. & cum ad eam probandam requiratur certa ætas, necesse est quod de tempore dictæ ætatis præcisè & concludenter appareat: l. mater C. de prob. l. actum ubi gl. Bar. & alij ff. de neg. gest. Greg. xv. decis. 258. num. 2. & ibi annot. quia non sufficit testimonium de auditu à maioribus, qui dicebant vidisse & audivisse à maioribus eorum, & quod nunquam audierint, vel viderint contrarium, & quod sit publica vox & fama, & communis reputatio; nisi à quadraginta annis supra, gloss. fin. inc. relatum 37. dist. & ibi Can. gloss. fin. in d. c. 1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 16. Anb. num. 9. Gemin. nu. 16. Caputaq. decis. 344. part. 3. late Couarr. inc. possessor. 2. part. relect. §. 3. num. 6. 7. & seqq. ubi tradit differentias inter centenariam & immemorabilem præscriptionem Mynsing. pulchre obs. 30. cent. 1. ubi ponit dicta requisita Greg. xv. decis. 51. & 15. num. 3. & decis. 196. num. 1. decis. 298. & ibi annot. Non probatur 4 per scripturas. 10. And. in c. 1. in fine Gemin. num. 16. Franc. sub num. 17. hoc tit. in 6. Greg. xv. decis. 51. num. 4. Memoria contrarij actus per testes & per instrumenta probati

potest, quia est actus affirmatiuus, qui recipit probationem per instrumentum: gl. add. ad gl. fin. in d. c. 1. h. t. in 6. & ibi Franc. n. 15. Anb. n. 5. ceteris paribus probatio per testes memoriæ extate præfertur probationi memoriæ non extate, quia licet quando negatiua est coarctata, ita credatur testibus negantibus, sicut affirmantibus, c. cler. 18. dist. & ibi gl. tamè data paritate præferuntur affirmantes. Et post gl. fin. n. 17. in d. c. 1. hoc tit. in 6. Replicatio 4 est temporalis, sicut & actio, illius naturæ, cuius est actio, & eodem cursu temporis tollitur: l. quasitum §. in dolo ff. de pecul. Bart. in l. exceptio ff. de except. & in l. si pactum C. eod. Tit. decis. 293. num. 12. lib. 2. exceptio perpetua est iuxta regulam, annalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, l. pure §. fin. ff. de dolo mal. & met. except. Felin. in c. si autem num. 6. de rescript. ubi ponit 5. fall. quæ procedit in illis quæ non possunt deduci in iudicio agendo; secus si agendo deduci non possunt, ut querela inofficij testamenti, à qua lapsus quinquennij excludit tam per actio: em quam exceptionem. Paul. de Castro in l. Papi. nianus §. si filius ff. de inoffic. testam. Bart. in l. exceptio l. n. 3. & 4. ff. de except. Ecclesia restituitur aduersus quadragenariam præscriptionem subsistente iusta causa, & lætio non consideratur respectu rei, quæ præscribitur, nam eius respectu præscriptio semper lædit, sed habito respectu ad totum patrimonium, ut puta quando dempta re præscripta, parum aut nihil superest ecclesiæ, contra quam est præscriptum. Rot. diuers. decis. 48. num. 3. part. 1. attestans ita seruare totam gloss. fin. in fine in cap. 1. de res. in integrum in 6. & ibi Can. c. pen. & ibi gl. & Can. de reb. eccles. non alien. Soc. sen. cons. 266. num. 24. & seqq. vol. 2. Præscriptio non opponente parte in ferenda sententia est attendenda, si manifeste appareat probata, c. ad aures hoc tit. l. 1. §. 1. C. de annali excepto.

Except. &c. Myns. obs. 28. cent. 3. præterquam in criminalibus quia tempus non tollit crimen. Bart. in l. cum qui §. qui ita stipulatus ff. de verb. oblig. Myns. obs. 35. cent. 4.

De sententia & re iudicata.

Titulus XXVII.

S Y M M A R I A.

- 1 Sententia est definitio iudicialis controversiæ finem imponens.
 - 2 Sententia tres sunt species, Interlocutoria, definitiva, perceptum.
 - 3 Interlocutoria est quæ super questionibus incidentibus & emergentibus fertur causa principalis dante.
 - 4 Potest reuocari quando per eius prolationem iudicis officium non finitur.
 - 5 Ab eo non appellatur nisi quando per appellationem à definitiva non potest esse consultum contra gravamen illatum.
 - 6 In huiusmodi interlocutoria potest iudex sibi reservare condemnationem vel absolutionem expensarum.
 - 7 Interlocutoria per quam iudicis officium finitur habet vim definitivam.
 - 8 Interlocutoria postquam non speratur sententia definitiva reuocari non potest quando iudex aditur actione proposita.
 - 9 Interlocutoria qua fertur officio iudicis nobili principaliter intentato potest causa cognita reuocari.
 - 10 Differentia inter interlocutorias continentes irreparabile gravamen per appellationem à definitiva & interlocutorias habentes vim definitivam.
 - 11 Precepti sententia est cum iudex sine causa cognitione precipit alicui ut soluat alij decessum qua petit.
 - 12 Sententia definitiva debet esse absolutoria vel condemnatoria.
 - 13 Absolutoria in dubio presumitur data definitive & non ab instantia.
 - 14 Condemnatoria debet esse certa.
 - 15 Pura.
 - 16 Sub conditione intrinseca coherente negotio vel cause ferri potest.
 - 17 Sub conditionibus de presenti vel præterito lata tenet.
 - 18 Item debet esse solemnis & iusta.
 - 19 Pro solemnitate & rectitudine processus etiam narrati in sententia non presumitur nisi certis casibus.
 - 20 Pro iustitia seu rectitudine sententia presumitur, dummodo interuenerit causa cognitio, alias non, quam presumptiuam iustificationem Rota admittit in sententijs antiquis & in quibus clara est obseruantia.
 - 21 Pro decreto interposito per viam voluntariæ iurisdictionis, presumitur quoad solemnitates requisitas quando in instrumento sit mentio solemnitas: um particulariter ac etiam quoad iustitiam & causa cognitionem qua enunciatur interuuisse.
- Limita 1. ut procedat in decretis maiorum iudicum.
- Limita 2. quando urgentior probatio est in contrarium deducta.
- Differentia inter decretum & sententiam.
- 22 Sententia definitiva cum quibus solemnitatibus sit proferenda.
 - 23 Interlocutoria sententia quomodo sit proferenda.
 - 24 Definitiva sententia nihil potest addi nec detrahi nec eadem potest reuocari à iudice.
 - 25 Limita dictam regulam duobus modis.
 - 26 Iudicibus duobus diuersas sententias proferentibus quam præualere debet.
 - 27 Sententia intra decem dies datos ad appellandum habet effectum in his in quibus sit executio à iure in his qua requirunt factum hominis